

ጾይ ትእዛዝ

“ብሓሶት አይትመስክር”

አብ ልዕሊ ብጻይካ ብሓሶት አይትመስክር (ዘፀ 20: 16፥ ዘዳግ 5: 20)።

እዚ ትእዛዝ ኣብዝኾነ እዋን ኣብ ሊዕሊ ብጻይና ፈሊጥና ብሓሶት ከይንምስክር ኣልጊልና ከይንዛረብ ብዝኾነ ምኽንያት ሓሶት ቃል ከይነውጽእ ይኽልክለና። እዚ ትእዛዝ እዚ ሓቂ ክንዛረብ ጥራሕ ኣይኮነን ዝእዝዝና ብዛዕባ ካልኦት እውን ወትሩ ሓቂ ክንምስክር ይእዝዝና እዩ። ሓ/ት/ክ “ምስ ካልኦት ኣብ እንገብር ርክባት ንሓቂ ከይነዘንብል ይኽልክለና ይብል (2464)። እዚ ሻምናይ ትእዛዝ ናይ ሓቂ ክብርን ጽባቕን ይገልጸልና። ኣብ ሕይወትና ሓቂ መሰረት ናይ ኩሉ እያ። ነዚ ብዓይኒ ትእዛዝ ክንርእዮ ከሎና ከም ሕጊ ዝኽልክል ከይነፍርስ ዝእዝዝ ጥራሕ ገርና ክንርእዮ ንኽእል። ንኣብነት ከምዚ ክንሓስብ ንኽእል “ኣነ ክሕሱ ኣይግብኣኒን እዩ” ንብል እወ ከምኡ እዩ ግን ኣብዚ ክንርእዮ ዘሎና እዚ ሻምናይ ትእዛዝ ካብኡ ንላዕሊ እዩ። ንሓቂ ክንፈቱ፣ ንሓቂ ክነብር፣ ንሓቂ ክንእውጅ ዝመርሓና እዩ።

ሻምናይ ትእዛዝ ኣብ ቅዱስ መጽሓፍ፡

ኣብ ብሉይ ኪዳን ኣብ ዘፀአትን ኣብ ዘዳግምን ብሓደ ዓይነት እዩ ዝንገር “ኣብ ልዕሊ ብጻይካ ብሓሶት አይትመስክር” ብዝብል ይግለጽ። ኣብ ብሉይ ኪዳን እዚ ትእዛዝ ኣብ ውሽጡ ብሓሶት ከይገረብን ንሓቂ ክንገርን ከም ዘልኦ ይገልጽ። “ሓቂ ንዘለዓለም ትነብር ሓሶት ግና ኽም ቅጽብት ዓይኒ ትጠፍእ” (ምሳሌ 12: 19) “ንሰብ መልክዑ እሙን ምዃን እዩ፣ ካብ ሓሳውስ ድኻ ይኃይሽ” (ምሳሌ 19: 22)።

ትሰብእቲ ክርስቶስ ንሕጊ ሙሴ ሓድስን ዓሚቕን ትርጉም ሂብዎ። ክርስቶስ ብርእሳ ሓቂ እዩ፣ ንሓቂ ቅድሚ ሕጂ ዘይተገልጸ ዝነበረ ብትሰብእቲ ገሊጹ። ንኹሎም ተኸተልቱ ነዚ ሓቂ እዚ ኣብ ምሉእ ዓለም ክሳብ መጨረሻታ ክሰብኩ ኣዚዝዎም። ኣብ ትምህርቲ ክርስቶስ ሓቂ መለክዒ ኩሉ እያ። ኣብ እምነትና ሓቂ እንተ ዘየላ ኩሉ ከንቱ እዩ። ንሓቂ ኸኣ ኣብ መዓልታዊ ሕይወትና ክንምስክራ መምህርና መምህር ሓቂ ዝብለና እዩ። ክርስትያን ንኹሉ ተጻራሪ ሓቂ ዝዋጋእ እዩ ክኸውን ዝግብኦ።

ሓቂ ናይ ምዝራብ ግዴታ፡

ሓቂ ክንብል ከሎና ናይ ኣእምሮን ናይ እቲ ነግርን ምስምማዕ እዩ። ኣብ ኣእምሮ ዘሎ ምስቲ ካብኡ ወጻኢ ዘሎ ነገር ክሰማማዕ እንከሎ ኣባይ ሓቂ ኣሎ። ናይ ኣምላኽ ህላዌ ሓቂ እዩ፣ ንሱ ብሓቂ ህልው እዩ። ኣእምሮይ ነዚ ክፈልጥ እንከሎ ኣባይ ሓቂ ኣሎ። ብኻልእ ሓቂ መሬትን ባሕርን ኣሎ፣ ኣእምሮይ ነዚ ክፈልጥ እንከሎ ኣባይ ሓቂ ኣሎ። ከምዚ እዩ ናይ ዝኾነ ህልው ዝኾነ ነገራት። ስለዚ ዝኾነ ኣብ ውሽጢ ኣእምሮይ ዘሎ ምስቲ ካብ ኣእምሮይ ወጻኢ ዘሎ ዝመሳሰል እንተኾነ ኣባይ ሓቂ ኣሎ። እዚ ዓይነት ሓቂ ሎጂካዊ ወይ ናይ ኣእምሮ ሓቂ ይብሃል።

ካልእ ዓይነት ሓቂ እውን ኣሎ ሞራላዊ ሓቂ ይብሃል። እዚ ኣብ መንጎ ዘረባይን ኣብ ኣእምሮይን ዘሎ ስምምዕ እዩ። ስለዚ ኣነ ንሓደ ነገር ዝፈልጦ እሞ ንኻልእ ሰብ ነቲ ኣነ ዝፈልጦ ከም ዘሎ ክነግር እንከሎኹ ሓቂ እዛረብ ኣሎኹ። እንተኾነ እቲ ኣነ ዝብሎ ምስቲ ኣነ ዝፈልጦ ዘይሰማማዕ እንተ ኾነ ኣነ ሓቂ እነግር የለኹን ማለት እዩ። ከምኡ ፈሊጦ ብመደብ ነቲ ኣነ ዝፈልጦ ኣንጻሩ ክነግር እንከሎኹ እሕሱ ኣሎኹ። ሓጺር መግለጺ ሓሶት እምብእር ዘረባ ኣንጻር ኣብ ኣእምሮ ዘሎ እዩ።

ንሕና ብግልጽትን ብባህርያዊ ሕግን ብዘረባ ብጽሑፍ ኩሉ ተዋሂቡና ዘሎ ኢና፤ ስለዚ ብዝኾነ ካልእ መራሽቢ ብሓሶት ከይንዛረብ ክልኩላት ኢና። እግዚአብሔር ብኩሉ ንሓቂ ክንምስክር ዘኾነ እለና ተፈጥራዊ ዓቕምን ጸጋን ዓዲሉና ስለ ዝኾነ ንሓቂ ከዊልና ብሓሶት ክንምራሕ ተፈጥሮና ኣየፍቅደልናን እዩ።

ሻምናይ ትእዛዝ እንታይ ክንገብር ይእዝዘና።

እግዚአብሔር ሓቂ እዩ ንኣና ንፍጡራቱ ኣብዚ ሓቂ ክነብር ፈጠሩና። እቲ ቅዱስ ሕዝቢ ነቲ ሓቂ ብርእሳ ዝኾነን ንሓቂ ዚደልን ኣምላኹ ምስክርነቱ ኩህብ ተጻዊው እዩ ይብል (ሓ/ት/ክ 2464)። ሰብ ካብ ሓቂ ክርሕቕ ኣይተፈጥረን። ኣብ ሓቂ ዘይምንግር ናይ ኣምላኽ ዘይምዃን እዩ ነዚ ርድኢት ኣብ ሕልንኡ ኣንቢሩ ዝኾነ ሰብ ኣብ ሓቂ ክነብር ክቃለስ ከምዘልኦ ሻምናይ ትእዛዝ ይነግረና።

ሰብ ኣብ ሕይወቱ ኣብ ሓቂ ዝነብር እንተኾነ ክቡር እዩ። ሓቀኛ ሰብ ኩሉ ጊዜ ርእሰ ምትእምማን ስለ ዘልኦ ጸገም የብሉን። “ጽቡቕ ስም ካብ ብዙሕ ሃብቲ ይጎረ ሞገስ ከኣ ካብ ብሩርን ወርቅን ይበልጽ” (መጽ ምሳሌ 22:1)። ሰብ ጽቡቕ ታሪኽ እንተ ኣልኦ ኩሉ ጊዜ ክቡር እዩ። ካብዚ ወጺኡ ኣብ ሕማቕ ታርኽ እንተ ወደቕ ግን ሕሱር ይኸውን “እኩይ ሰብ ብዘረባኡ ንብጻዩ የጥፍእ ጻድቕ ግና ብጥበቡ ንሰባት የድገን” (ምሳሌ 11:9)። ናይ ሰባት ስም ብቐሊል ክነኸፍእ ስለ ዝክኣል ኩሉ ጊዜ ንሰባት ብዓይኒ ሓቂ ክንርእዮም የድሊ።

1. ቀንዲ ነገር እዚ ሻምናይ ትእዛዝ ዘስምዖ ንሕና ንሓቂ ክንፈቱ ከምዘሎና ምኽንያቱ ሓቂ ናይ ኣምላኽ እዩ፤ ኣብ ሕይወትና ብሓቂ ክነብር ክንደሊ ኣሎና። ሓ/ት/ክ ኣብ 2465፣ 2466 ከምዚ እናበለ ይገልጽ ክርስትያን ኣብ ሓቂ ዝተወፈዩን ኣብ ሓቂ ተመስሪቶም ክነብሩ ይግባእ። “ኣምላኽ ምንጩ ኹሉ ሓቂ ምዃኑ ብሉይ ኪዳን ዜረጋግጾ እዩ፤ ቃሉ ሓቂ እዩ፤ ሕጉ ሓቂ ሓቂ እዩ፤ ተኣማንነቱ ንውሉድ ወለዶ ይነብር (መዝ. 119:90፣ ምሳሌ 8:7፣ 2ሳሙ 7:28 ሉቃ 1:50)። ኣምላኽ ሓቂይና ስለ ዝኾነ እቶም ኣባላት ህዝቡ እውን ኣብ ሓቂ ክነብሩ ዝተጸውዑ እዮም። ንኢየሱስ ምስዓብ ማለት ኣብ መንፈስ ሓቂ ምንግር ማለት እዩ፤ ንሱ እቲ ሓቂ እዩ (ዮሐ 1:14፣ 8:12፣ 14:6)። እቲ ተኸታሊ ክርስቶስ ኣብ ቃሉ ብምጽናዕ ነታ ሓራ እተውጽእ ሓቂ ነታ እትቐድስ ሓቂ ናብ ምፍላጥ ይበጽሕ (ዮሐ 8:32፣ 17:17)። ንኢየሱስ ምኽታል ማለት ኣብ ብስሙ ኣብ ዝልኦኩ ንኹሉ ሰብ ናብ ምልኣት ሓቂ ኣብ ዚመርሕ ኣብቲ መንፈስ ሓቂ ምንግር ማለት እዩ (ዮሐ 16:13)። ዘረባኹምሲ እወ እወ ኣይኮነን ኣይኮነን ይኹን (ማቴ 5:37) ብምባል ኢየሱስ ደረት ዘይብሉን ዘይልወጥን ፍቕሪ ሓቂ ኪሓድሮም ንተኸተልቱ ኣመልከተሎም።

2. ኣብዚ ቃል ኢየሱስ ተመርኩስና ንሓቂ ብቃልን ብግብርን ክንገብራ ኣሎና። እዚ ብፍላይ ኣብቲ ንእምነትና ብዝርእ ነገራት እዩ። ነዚ ክነብር ክንብሎ እንከሎና ንእምነትና ብቃልን ብግብርን ነመሓላልፎ ኣሎና ማለት እዩ። ምስክርነት ማለት ግብሪ ናይ ርትዒ እዩ እዚ ኸኣ ንሓቂ ከም እትፍለጥ ይግብራ። “ኩሉም ክርስትያን ኣብ ዘዘለዉዎ ብኣብነታዊ ሕይወቶምን ብናይ ቃላት ምስክርነቶምን ነቲ ኣብ ጥምቀቶም ዝለበስዎ ሓዲስ ሰብ ከግህድዎ፤ ንኸበርትዮም ኣብ ቅብኣት ሜሮን ዝተቐበልዎ ኃይሊ መንፈስ ቅዱስ ኪገልጽዎን ግዴታ ኣለዎም” (ሓ/ት/ክ 2472)።

3. ንሓቅነት እምነት ዚውሃብ ዝለዓለ ምስክርነት ሰማዕትነት ይብሃል፤ ብሞት ምስክርነትካ ክሳብ ምሃብ ማለት እዩ፤ እቲ ሰማዕት ነቲ ዝሞተን ዝተንሥኤን ነቲ ብፍቕሪ ምስኡ ዝተወሃሃደን ክርስቶስ ምስክርነት ይህብ። ንሓቅነትን እምነትን ንክርስትያናዊ ትምህርተ ሃይማኖትን ይምስክር (ሓ/ት/ክ/ 2473)። ቅዱሳን ኩሎም በዚ ሕይወት ሓሊፎ ።

4. **ንሐሶት ካባኻ/ኺ ምርሓቕ።** ቅዱስ መጽሐፍ ነዚ ክንእዘዝ ይደልየና። “ነቲ ቅድም ትነብሩሉ ዝነበርኩም ብክፉእ ትምነት ዝተበላሸወ እረጊት ሰብነትኩም ቀንጥጡ በተሓሳስባኹም እውን ተሓደሱ። ነቲ ብአርአያ እግዚአብሔር ብጽድቅን ብቕድስናን ዝተፈጥረ ሓዲሽ ሰብ ከአ ልበስም” (ኤፌ 4፡ 22~25)። ሻምናይ ትእዛዝ ናይ ሓቂ መቐረትን ጣዕምን ይገልጽ። ንሓቂ ክንክተላ እሞ ንኹሉ ኃጢአት ተጻይ ሓቂ ዝኾነ ክንክሊ ይደልየና። ኣብ ሕይወት ንሓቂ ዘጥፍእን ዝጎድእን ክንገብር ተደጋጊሙ ዝመጽእ ነገር እዩ። ንኹሉ በብመገዱ ክንርእዮን ዘሎና ኣፍልጦ ኣነጺርና ክንርኢ የድሊ። ንሐሶት ኣብ ጎኒ ገዲፍና ንሓቂ ክንዛረብ ኣሎና “ኹልና ናይ ሓደ ሰውነት ኣካላት ስለ ዝኾና ነፍሲ ወከፍ ሓሶት ምዝራብ ገዲፉ ምስ ብጻዩ ብሓቂ ይዛረብ” (ኤፌ 4፡ 25)። ንሓቂ ክንዛረቦ ጥራሕ ዘይኮነ ክንከላኸል እውን ኣሎና “ንዓባስ ተጣበቐሉ፤ ጸግዒ ንዘይብሎም ተኸላኸለሎም፤ ኣብ ክንድኦም ተዛረብ ብቕንዕና ፍረድ ንሽጉርን ንመስኪንን ብይን ኣውፅእሎም” (ምሳሌ 31፡ 8~9) ይብለና።

5. **ናይ ሓሶት ምስክርነትን ዕልወትን።** ካብ ብሓሶት ምምስካር ዝኸፍእ ንሕይወት ሓደ ጥዑይ ሰብ ዘዋርድን ዘበላኹን ካልእ የለን። ብዘይ ጽቡቕ ታሪኽ፣ ሰብ ብሓባር ይኹን ብግሊ ምስክርነትን ጽቡቕ ርክብ ክገብር ይኹን ናይ ሓባር ናይ ስራሕ መደብ ክገብር ኣይክኣልን እዩ። ብንጹር ብሓሶት ኣንጻር/ ብሓሶት ምምስካር ማለት ናይ ሰባት ታሪኽ ወይ ሕይወት ምጉዳእ እዩ እዚ ኸኣ ከይንገብር ክልኩላት ኣና። ብንጹር ናይ ሓሶት ምስክርነት ክብሃል እንከሎ ኣብ ቅድሚታ ቤት ፍርዲ ዝፍጸመ ክኸውን ይክኣል እዩ። ሓሳቂ ምስክር ከኣ ይብሃል። ብማሕላ ዝተፈጸመ ክኸውን እንከሎ ዕልወት ወይ ክሕደት ይብሃል። ስለዚ ብማሕላ ስለ ዝፍጸም ምጥፋፋእ እዩ። እንተኾነ ኣብ መዓልታዊ ሕይወት ሰባት ብሓሶት ክምስክር ክርኣ ይክኣል እዩ። ኣብ ገለ እዋን ፍርቂ ሓሶት ፍርቂ ሓቂ፣ ወይ ምግናን ከምኡ ዝኣመሰሉ ክኸውን ይኸእል። እምነትናን ክርስትያናዊ መምንነትናን ንሓቂ ክንፈቱን ናይ ካልኣት ሰባት ሕይወት ክኸብር እናኣዘዘ ብሓሶት ዝኾነ ከይንገብር ይኸልክለና።

ሰብ ክንኸብር ካብዞም ዝስዕቡ ክንክልክል ይግብእና፡

ህወኽ ፍርዲ፡- (Rash judgement)። ብግምት ብዘይ እኹል ኣፍልጦ፣ ሞራላዊ ጌጋ ናይ ሰብ ከይንህብ። ብሱቕተይና መገዲ እውን ይኹን ብዝኾነ ብቑዕ መሠረትን ምክንያትን ነቲ ብጻይካ ፈጸምዎ ዝተባህሎ ሞራላዊ ጌጋ ከም ሓቂ ከይንግምት እሞ ህወኽ ፍርዲ ከይንህብ።

ናይ ካልእ ሰብ ተግባር ምግላጽ፡ ምንኣስ Detraction። ናይ ካልእ ሰብ በደልን ጌጋን ብዘይ ብቑዕ ምክንያት ንካልኣት ዘይፈልጡ ከይንገልጽ። እዚ ናይ ሰባት ታሪኽን እንታይነትን ስለ ዝጎድእ ክንጥንቀቕሉ ይግባእ። ኣብዚ እቲ እንነግሮ ሓቂ እዩ እንተኾነ ክንዛረብሉ ኣድላዩ ኣይኮነን ምክንያቱ ስም ናይ እቲ ሰብ ንምንኣስ ኣና እንጥቀመሉ ዘሎና። ምንኣስ ኣብ ክፍኣት ተመስሪትና ክንገብር ከሎና ጎዳእን ሕማቕን እዩ።

ምጽላም ወይ ናይ ሓሶት ውዲት “Calumny” ንሓቂ ብዚጻረር ግምትን ዘረባን ንክብሪ ካልኣት ሰባት ብምህሳይ፣ ብዛዕብኡም ግጉይ ፍርዲ ንምሃብ ምክንያት ከይንኸውን። ኣብዚ እቲ እንብሎ ሓሶት እዩ። እዚ ከም ሓሶትን ከም ዘይቅኑዕ ግብሪ ብምጃኑ ኃጢአት እዩ። እቲ ክፉእ ናቱ ኣብ ኣእምሮ ካልኣት ናይ እቲ ሰብ ስም ስለ እንካፍእ ኃጢአት እዩ።

ንሓቂ ብኸልእ መገዲ እውን ክንዕንቅፋ ይክኣል እዩ፡

- ካብ ሓቂ ዝርሓቕ ምስጋና ኣብ ልዕሊ ካልኣት ክንገብር እንከሎና፣ እዚ ንጥቕሚ ርእሰና ኢልና ወይ ፈሪሕና ወይ እውን ኣብ ቅድሚ ሰባት ክብሪ ክንረክብ ኢልእና ኣጋኒንና እንገብሮ ድኻመት እዩ።
- ንሰባት ኣብቲ እዋኑ ክንእርሞም እናኸኣልና እንከሎና ሱቕ ክንብል እንከሎና፣ ብፍርሒ ወይ ጥቕምና ከይጎድለና ኢልና ወይ እውን እቲ ሰብ ክጉዳእ ኢልና ከምዘይፈለጥና ኮና ካብ ምሕጋዙ ሱቕ ክንብል እንከሎና ክንፍጽሞ ንኻእል።
- ምእንቲ ጥቕሚ ርእሰኻ ኢልካ ንኻልእ ሰብ ኣጋኒንካ ምንኣድ ንሓቂ ተጥፍኦ ናይ እቲ ሰብ ጽቡቕ ጠባይን ክእለትን እውን ዘይናቱ መልክዕ ተትሕዞ። ብዙሕ ጊዜ እዚ ዝግበር ንካልኣት ክትከሰብን ንርእስኻ ጥቕሚ ኢልካ ዝግበር እዩ።

እዚ ኸምዚ ዘእመሰለ ተግባራትን ጠባያትን ኣብ ኃጢአት የውድቕና ብፍላይ ብሓሶት ንሰብ ኣብ ኃጢአትን ክፍኣትን ከውድቕም ይኻእል።

ሓሶት : ሓሶት ክብሃል እንከሎ ኣብ ዘረባኻ ሓቂ ዘይብሉ ክትዛረብ እንከሎኻ ዝፍጸም እዩ። ፈሊጥካ ክተጠፋፍእ ኢልካ ዝግበር እዩ። ሓሶት ብቐጥታ ንሓቂ ዝጸረር ነገር እዩ። ምሕሳው ብግብሪ ይኹን ብዘረባ ኣንጻር ሓቂ እዩ። እዚ ኸኣ ንኻልኣት ንሓቂ ክፈልጡ ዝግብኦም ደይመደይ ኢልካ ኣብ ጌጋ ክተውድቅ ዝግበር እዩ።

ንሰብ ብሓሶት ካብ ሓቂን ካብ ብጻዩን ክተርሕቕ እንከሎኻ ንመሰረታዊ ርክብ ሰብ ኣብ ቃሉን ምስ ኣምላኽን ኢኻ ትዕንቅፎ። ጎይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ንሓሶት እናኮነ ናይ ሰይጣን ተግባር ምጳኑ ይገልጽ “ንስኻትኩም ካብቲ ኣቦኹም ድያብሎስ ኢኹም ትምኒት እቲ ኣቦኹም ክትገብሩ እውን ኢኹም እትደልዩ ዘሎኹም ንሱ ካብ መጀመርታ ቀታል ነፍሲ እዩ። ሓቂ ኣብኡ ስለ ዘየልቦ እውን ኣብ ሓቂ ኣይጸንዕን እዩ። ሓሳዊ ንሓሶት እውን ኣብኡ ስለ ዝኾነ ሓሶት ክዛረብ ከሎ ካብ ርእሱ እዩ ዝዛረብ” (ዮሐ 8:44) ይብል።

ሓሶት ካብ መጀመርያ እዩ ክኹነን ዘልኦ። ሓሶት ናይ ዘረባ ምክፋእ እዩ። ናይ ዘረባ ዓላማ ሓቂ ምትሕልላፍ እዩ ሓሶት ግን ነቲ ሓቂ ቀይርካ ዘይሓቂ ምዝራብ እዩ። ንሰብ ብመደብ ብፍላጥ ንሰብ ኣጋጊኻ ማለት ኣንጻር ሓቂ ብምንጋር ዝግበር ተጻይ ርትዕን ፍቕርን እዩ።

ሓሶት ብሓቂ ንሰብ ጉድኣት የውርደሉ። ነቲ ቀንዲ ነገር ናይ ምፍራድን ውሳኔ ምግባርን ዝኾነ ዓቕሙ ይትንክፎ። ሓሶት ኣብ ሕብረተሰብ ዕንወት እዩ ዘከትል። ምትእምማን የጉድል። ንኹሉ ንሕብረተሰብ ዘራክብ ነገራት ይበትኮ (ሓ/ት/ክ 2482-2485)።

ተግባራት ሓሶት ንናይ ሓቕነት መንፈሳዊ ሓይሊ ዝግህስ ስለ ዝኾነ ኃጢአት እዩ። በዚ ምኽንያት ክንስሓሉ ይግብኣና። ሓሶት ኣብ ርክባት ሰባትን ምስ ኣምላኽ ዘልኦም ርክብ ዝጎድእ ስለ ዝኾነ ካሕሳ ዘድልዩ ነገር እዩ። እዚ ማለት ሓሶት ኣብ ግብሪ ጉድኣት ስለ ዘውርድ ዝሓሰወ ክኻሕስ ግብኡ እዩ። ነቲ ብሓሶት ዘጥፋእኻ ሓቂ ስለ ዝኸወልካሉ ነቲ ክፈልጦ ዝግብኦ ሓቂ ክትነግሮ ኣሎካ። ብሓሶት ኣስማቶም ዝተኻፍኦ ሰባት እቲ ሓቂ ክንገር ይግባእ።

እቲ ቀንዲ ገባሪኡ እንተ ተማሕረ እውን ዝኾነ ይኹን ተጻይ ፍትሕን ሓቕን ዝተፈጸመ በደል ናይ ካሕሣ ግዴታ ኣልኦ። ንዝተገብረ ጌጋ ብግልጺ ካሕሣ ምፍጻም ኣብ ዘይከኣለሉ ብስቱር ኪግበር ኣለዎ። ጉድኣትን ማኅሰይትን ዝወረዶ ሰብ ትኽ ብትኽ ኪከሓስ እንተ ዘይተኻእለ ብመንፈስ ፍቕርን ሞራላዊ ካሕሣ ወይ ደበስ ኪረክብ ይግባእ (ሓ/ት/ክ 2487)።

ሐሶት ኩሉ ጊዜ ክፉእ ድዩ? ናይ ሐሶት ክብደትን ዕቤትን ዚምዘን ብመንጽር እቲ ዘዘንብሎ ዘሎ ናይ ሓቂ ባህሪኡን ኩነታቱን ብናይ እቲ ዚሕሱ ሰብ ዓላማን በቲ ኣብ ልዕሊ ግዳያቱ ዘውርዶ ጉድኣትን እዩ። ዓበይቲን ንኣሸቱን ሐሶታት ኣለዉ። ኩነታቶም ብዘየገድስ ፈሊጥካ ምሕሳው ኩሉ ጊዜ ጌጋ እዩ (ሓ/ት/ክ/2484። ሓዲስ ት/ክ ቤተ ክርስቲያን ቍ 2483 ከምዚ ይብል “ንሐሶት ክገልጸልና እንከሎ ንኸተጋጊ ደይመደይ ኢልካ ልብኻ ሓቂ እናፈለጠ ዘይኮነ ምዝራብ እዩ” (ቅ። ኣጎስጦኖስ) ይብል። ሐሶት እቲ ትኽ ብትኽ ተጻይ ሓቂ ዚፍጸም ኃጢአት እዩ። ናይ ሐሶት ክበድን ዕብየትን ዚምዘን ብመንጽር እቲ ዘዘንብሎ ዘሎ ናይ ሓቂ ባህሪኡን ኩነታቱን ብናይ እቲ ዚሕሱ ሰብ ዕላማን፣ በቲ ኣብ ልዕሊ ግዳያቱ ዘውርዶ ጉድኣትን እዩ። መጠን ዘውረዶ ጉድኣት መጠኑ ዓቢ ኃጢአት ይኸውን” (ሓ/ት/ክ 2484)። ሐሶት ብባህርይኡ ኩነን ዘለዎ እዩ ምኽንያቱ ንዘረባ ስለ ዘራኽስ፣ ንብጻይካ ደይመደይ ኢልካ ንኸተጋግዮ መዲብካ እናፈለጥካ ተጻይ ሓቂ ምዝራብ፣ ኣብ መደብ ፍትሕን ፍቕርን ምጉዳል እዩ፣ ስለዚ ንሐሶት ብዝኾነ ምኽንያት ካባና ክነርሕቕ ኣሎና።

ኣብ ኣዘራርባና “ትሑት ሐሶት” “Polite lies” ዝብሃል ኣሎ። ንኣብነት ኣብ ገዛ ተለፎን ምስ ተደወለ ወለዲ ብገለ ምኽንያት ክቕበሉ ኣይደልዩን ስለዚ ንደቆም ኣብዚ የለን/ላን በሉ እናበሉ ይነግርዎም፣ ብኻልእ ኣዘራርባ ኣብዚ እዋን ኣይጥዕምን እዩ ክንዲ ምባል። ብኣፍቁልቁሉ የለን ምባል ግን ሐሶት እዩ። ከምኡ ኣብ ናይ ሰባት ነገር ንኣብነት ሓደ ሰብ ክዳን ተኸዲኑ ኣከዳድናይ ይፍተወካ/ኪዶ ኢሉ እንተ ሓተተ ብውሽጥና ጸሊእናዮ ከሎና ነቲ ስምዒት እቲ ሰብ ክንብል እወ ንብል እዚ እውን ሐሶት እዩ። ኣብ ከምዚ ዝበለ ነገራት ሕልናና ይነግረና እዩ ግን ንነፍስና ድሓንዩ ንእሽቶይ ነገር እዩ እናበለና ነደዓዕሶ።

ኣብ ሕይወትና ግን እቲ ዝበለጸ ንሓቂ ምዝራብ እንተ ዘይኮነ ከይመለስና ሱቕ እንተበልናዶ ምሕሸ። ከምኡ ምስ ካልኣት ሰባት ዘሎና ርክብ ኣብ ሓቂ ዝተመስረት እንተ ኾነዶ ኣይምሕሸን? ኣብ ዘረባና ኩነታት ብዘየገድስ ሓቂ ክንዛረብ እዩ ዘሎና። ኣብ ከምዚ ዝበለ ኩነት እዩ ኢየሱስ ዘረባኹም እወ ወይ ኣይኮነን ይኹን ዝብለና (ማቴ 5: 37)።

ምስጢር ምዕቃብ። ምስጢር ክብሃል እንከሎ ናይ ሓደ ነገር ኣፍልጦ ንኻልኣት ሰባት ክግለጽ ዘይብሉ ወይ ብእምነት ንውሑዳት ሰባት ዝንገር እዩ። ምስጢር ምዕቃብ ካብ መጀመርያ ታሪኽ ሰብ ክጽሓፈሉ ዝጀመረሉ እዋን ከምዝነበር ታሪኽ ይነግረና። ባህርያዊ ምስጢራት ብባህርያዊ ኣተሓሳስባ ናይ ባህርያዊ ሕጊ ክዕቀቡ ይግባእ። ምናልባት ናይ ሓደ ጉዳይ ምስጢራውነት እንተ ተፈልጠ እሞ ጉድኣት እንተ ኣውረደ ወይ እንተ ዘየሓጎስ ክዕቀብ የብሉን። ሓባራዊ ሕጊ ከምዚ ይብል፣ ኣነ ንኣይ ዝርኢ ካልኣት ክፈልጥዎ ዘይብሎም ነገር እንተ ኣሎኒ ካብ ካልኣት ሰባት ብምስጢር ክሕዞ ኣሎኒ። ቀደም ዝተገብሩ ኃጢአት፣ ድኽመታት፣ ዘይተኸፍሉ ዕዳታት፣ ዝተፈላለዩ ሕማቕ ነገራት ኣብ ሕይወት ዝገበርክዎም ኣብነት ናይ ባህርያዊ ምስጢራት እዮም። ኣብቲ ክበድን ጉድኣትን ናይ ጉዳያት ተራእዮም ባህርያዊ ምስጢራት ከም ዓቢ ኃጢአት ክርኣዩ ይክኣል።

ኣብ ማሕላ ዝተመስረተ ምስጢር እዚ ሓደ ሰብ ሓደ ምስጢር ምስተገልጸሉ ንኻልእ ከይገልጽ ዝሰማምዶ እዩ። ኣብዝኾነ እዋን ነዚ ምስጢር ክገልጽ የብሉን፣ እዚ ከይተውጽኦ ዝመሓልካሉ ከም ክብደቱ ኣብ ትሕቲ ንእሽቶይ ኃጢአት ይወርድ። ብእምነት ዝተዋህበ ምስጢር ኣብተሒቲ ሓደ እምነት መሰረት ተገሩ እዩ ዝውሃብን ንሱ ኸኣ ብምስጢር ክትሕልዎ እዩ፣ እንተ ዘይኮነ ኣይምተነግረን። እዚ ምስጢር ብእምነት ዝተዋህበኒ ብግቡእ ክሕተት ከሎኹ ክገልጸ እኽእል እዚ ግን ብእምነት ክሕተት ከሎኹ እሞ ክሰማማዓሉ እንከሎኹ። ከምኡ እውን እቲ ምስጢር ኣብ ቅድሚ ብሕጊ ዝሕትት ወይ ብሞያ ክሕተት እንከሎ እቲ ምስጢር ደገ ስለ ዘይወጽእ ክንገር ይክኣል። ብሓፈሻ ዝኾነ ምስጢር ዓቢ

ጉዳይ ግድን ዝኾነ እንተ ዘይኮነ ክግለጽ የብሉን፤ ምክንያቱ ነቲ ዝገልጽን ነቲ ምስጢሩ ዝግለጸሉ ዘሎን ወይ ንኻልእ ሳልሳይ አካል ወይ ንሕብረተሰብ ክጎድኡም ይክአል። ብእምነት ዝተዋህቡ ወይ ብሞያ ዝውሃቡ ምስጢራት ድሕሪ ምስጢረ ኑዛዜ ክዕቀቡ ዘልኡም ጉዳያት እዮም። ማሕተም ምስጢረ ኑዛዜ ብዝኾነ ምክንያት ክስዓር ኣይክአልን እዩ። ኣብ ምስጢረ ንስሓ ዝተነግረ ንኣብ ንስሓ ምስቲር ከይገልጽ ይግድዶ። ከምኡ ዝኾነ ነቲ ዝተናዘዘዎ ክፈልጥ ዝኸኣለ ከየውጽእ ትሑዝ እዩ፤ ባዕሉ እቲ ዝተናዘዘ ዘውጽእ እንተ ዘይኮይኑ። ሕገ ቆናና ቤተ ክርስቲያን ነዚ ደጋጊሙ ይነግረና (ሓ/ት/ክ 2490)።

ሓ/ት/ክ ነዚ ዝበልናዮ ከምዚ እናበለ ይገልጽ፡ መሰል ናይ ሓቂ ምትሕልላፍ ገደብ ዘይብሉ ኣይኮነን። ኣብ ሕውነት ዝተመስረተ ፍቕሪ ዝኾነ ይኹን ኣበሬታ ወይ ኣስተሳትፎ ንዝሓትት ዚውሃብ ምላሽ ብመንፈስ ፍቕርን ብናይ ሓቂ ክክብርን ንዝተመርኮ ኪኸውን ይግባእ። ኪፍለጥ ንዘይብሉ ብስቕታ ምሕላፍ ወይ ከአ ብጥበብ ንምግላጹ ኣብ ዚክኣለሉ ብቑዕ ምክንያታት ናይ ካልኣት ሰባት ድሕነትን ረብሓን ከምኡውን ንናይ ውልቂ ስትረት ንምሕላውን ሓባራዊ ረብሓን ይርከቦ። ኪፈልጦ መሰል ንዘይብሉ ሰብ ሓቂ ኪገልጸሉ ዚግደድ ሰብ የልቦን (ሓ/ት/ክ 2489)።

ዝኾነ ሰብ ኣብ ሕይወቱ ግቡእን ብቑዕን ዝኾነ ዕቃብን ጥንቃቕን ኪኸተል ይግብኡ። ዝኾነ ሰብ ምስጢር ሓቂ ንዘይምልኮቶ ክገልጽ ኣይግባእን። ኩሉ ሰብ ናይ ውልቀ ሰባት ግላዊ ሕይወትን ነገራትን ብዝርከኡ ካብ መግለጽ ምዝራብ ክዕቀቡ ይግባእ (ሓ/ት/ክ 2492)። እቶም ኣብ ወገን መራኽቢ ብዙኃን ዚርከቡ ሰባት ኣብ መንጎ እቲ ሓባራዊ ረብሓን ምክባር ውልቃዊ መሰላትን ንዘሎ ርትዓዊ ሚዛን ኪሕልዉ ግብኡም እዩ (ሓ/ት/ክ 2492) ይብል።

ኩሉ ምስጢራት ክዕቀቡ ዘልኡ ድዩ? ብምስጢር ምሓዝን ነቲ ምስጢር ምግላጹን ክልተ ነገራት እዩ። ኣብዚ ጨረቹ ክኸውን ወይ ኣይከውንን ዝብል ክህሉ ኣይግባእን። ኣብ ገለ እዋናት ምንስጢር ክትሓዝ ዘይግብኡ ብምስጢር ክንሕዞ ንሕተት። ንኣብነት ሓደ ሰብ ሓደ ክፉእ ነገር ክገብር ብምስጢር ኣሚኑ ይነግረካ ወይ ንሓደ ሰብ ክጎድኡ ምኻኑ ይሕብረካ፤ ነዚ ከምዚ ዝአመሰለ ብምስጢር ምሓዝ ጌጋ እዩ።

ኣብ ገሊኡ ነገራት ከአ ምስጢራት ክዕቀቡ ይግባእ ኣብ ከምዚ እቲ ጉዳይ ዘስዕቦ ዝዓበየ ጉድኣት ዘምጽእ እንተ ኾነ ክትሕዞ ይግባእ። ናይ ስራሕን ሞያን ስትረት ንኣብነት ፖለቲካዊ ሥልጣን ዝሓዙ፤ ወተሃደራት፤ ሓካይም፤ ጠበቓታት፤ ወይ ከአ ብናይ ስትረት ማኅተም ዝተዋህቦ ምስጢራዊ ስቱር ሓበሬታ ብዚግባእ ኪዕቀቡ ኣለዎ። ኣብ ገሊኡ ፍሉይ ኩነታት ግን እቲ ምስጢር እቲ ምሕላው ንሓላዊኡ ኮነ ንተቐባሊኡ ወይ ነቲ ሳልሳይ አካል ዓቢ ጉድኣት ዘምጽእ ኣብ ዝኾነሉ፤ እዚ ዓቢ ጉድኣት እውን ነቲ ሓቂ ብምዝርጋሕ ከተወግዶ ዚክአል እንኪኸውን እቲ ስቱር ምስጢር ኪግለጽ ይክአል። ብናይ ስትረት ማኅተም ዝተዋህቦ ምስጢር እኳ እንተ ዘይኮነ እቲ ንኻልኣት ኪጎድኡ ዚኸኣል ግላዊ ሓበሬታ፤ ብዘይካ ብኸቢድን ተመጣጣንን ምክንያት ኪግለጽን ኪዝርጋሕን ኣይክአልን (ሓ/ት/ክ 2491)።

ሓቂ ኣብ እንዛረብሉ እንጥቀም ኣገባብራ፡ ሓቂ ክብዓልን ክንገርን ኣለዎ እዚ ኸአ ቀንዲ ነገር እዩ። ሓቂ ካብ ፍቕሪ ተፈልፆ ክትርኣ ኣይግባእን እዩ። ኣብ ላቲናዊ ባህሊ “the truth, in truth from charity” “ሓቂ ኣብ ሓቂ ናይ ፍቕሪ” ዝብል ኣሎ። ሓቂ ብዘይ ፍቕሪ ከም ሓደ በትሪ ዝዋቓዕ እዩ። ከምኡ ሓቂ ብዘይ ፍቕሪ ከም ንመርትዖ ጥራሕ እንጥቀም መጋበሪ እዩ። ከምኡ እውን ፍቕሪ ብዘይ ሓቂ ከም ኣውንታዊ ናይ ካልእ ነገራት እም ኣብ ኣዕናዊ ነገራት ዝዘንበለ ኮይኑ ፍቕሪ ኣይኮነን።

ሓቂ ኩሉ ጊዜ ክንገር ኣለዎ ግን ብፍቕሪ፡ “ብዛዕባ እታ ኣባኻትኩም ዘላ ተስፋ ንዝሓተኩም ዘበለ ምላሽ ምሃብ ምእንቲ ክትክእሉ ኩሉ ሳዕ ድልዎት ኩኑ፤ ግናኽ ብለውሃትን ብክክብርን ግበርዎ” (1ጴጥ 3፡15)። ሓደ እዋን ሓደ መንእሰይ ካህን ኣብ ቁምስና ንመጀመርትኡ ዝተመደበ ንሓደ ሽማገሌ ካህን ምክሪ

ከሐዳም ምስ ከደ ከምዚ ኢሎም ይብሃል። “ቁምስናኻ ብሓቂ ከም እተፍቕሮም እንተ ፈሊጦም፣ ዝደለኻ ክትብሎም ትኽእል ወላ እውን ዝበርቶሎ ሓቂ ሽቡ ክቕበሉኻ ክእ እዮም” ኢሎም ይብሃል።

ሓቂ ውዲሉ ሓዲሩ ኩሉ ጊዜ ይግለጽ እዩ። “ብዙሕ ነገር ክነግረኩም ኣሎኒ እንተኾነ ሕጂ ኽትዮርዎ ኣይትኽእሉን ኢኹም። እቲ መንፈስ ሓቂ ምስ መጻ ግና ናብ ኩሉ ሓቂ ዘበለ ኺመርሓኩም እዩ” (ዮሐ 16: 12-13)። ጊዜ እንተሎ ንህዝቢ ብትዕግስቲ ኣብቲ ዝዓምቐ ሓቂ ቡብደረጃ ክንመርሖ ኣና።

VII ኣጠቓቕማ ማኅበራዊ መራኽቢ ብዙኃን።

ኣብዚ ሓዲሽ ኅብረተሰብ ዘመናዊ መራኽቢ ብዙኃን ኣብ ዝማዕበለሉ እዋን ሰብ ብመራኽቢ ብዙኃን ዚመሓላለፍ ዜናን ሓበሬታን ንሓባራዊ ረብሓ ከገልግል ይግባእ። ኃብረተሰብ ኣብ ሓቕን ናጽነትን ፍትሕን ኅብረትን ዝተመርኮሰ ሓበሬታ ናይ ምርኅብ መሰል ኣለዎ። ኣብዚ ዘመና ማሕተም፣ ፊልም፣ ራድዮ፣ ሪኮርዲን፣ ተለቭዥን፣ ኮምፑዩተር ብዙሕ ንሞራል ዝትንክፍ ነገራት ኣስዲቡ ብሓፈሻ ንብምልኡ ዓለት ወድሰብ ዝትንክፍ ኩነታት ፈጠሩ።

ንዚ ኣብ ግምት ኣእትና መጀመርያ ነቲ መሰረታዊ መምርሒ ክንርኢ፡ ብመራኽቢ ብዙኃን ሓቂ ጥራሕ እዩ ክመሓላለፍ ዘለዎ። ናይ እቶም ወረ ዘመሓላልፉ ቀዳማይ ስርሖም ሓቀኛ ወረ ምትሕልላፍ እዩ። ምሕሳው ኃጢአት እዩ ብሓደ ሰብ ይኹን ብብዙሓት ኣብ ኩሉ ምስተ ዘርግሖ ሚልዮናት ሰባት ግጉይ ሓበረታ ይህብ።

እቶም ኣብ መራኽቢ ብዙኃን ዝሰርሑ መሰረታዊ መምርሒ ክኸተልዎ ዝግብኦም ነገራት ኣሎ፡

- መራኽቢ ብዙኃን ኣብ ናይ ሓባር ጥቕሚ ከቶክር ይግብኦ እምበር ኣብ ናይ ውሑዳት እዋን ኃዳእቲ ክፍሊ ሕብረተሰብ ከቶክር የብሉን።
- ኩሉ ሓሳባትን ሓበሬታትን ዝመሓላለፍ ኣብ ርትዕን ፍቕርን ዝተመስረተ ክኸውን ይግባእ።
- ኣብ ኩሉ ማእከላይ መርገጺ ዝሓዘ ኮይኑ ነቲ ሓቂ ጠቓሚን ትርጉም ዘልኦ ክኸውን ይግባእ።

ኣብዚ ንሻምናይ ትእዛዝ ብዝያዳ ዝምልከት እቲ ምዝርጋሕ ዜና ዝምልከት እዩ። ኣብዚ እቲ ቀንዲ ዓላማ ሰባት ክገዝኡ ምእንቲ እዩ እቲ ሓበሬታ። ኣብዚ ዘሎናዮ ዘመን ነቲ ክትሸጦ እቲደሊ ኣብ መራኽቢ ብዙኃን ትዝርግሖ። እዚ ግን ብሞራላዊ ሕግታት ዝምእዘዝ ክኸውን ይግብኦ። ኣብመንጎ እዚ ነገራት ብሞራላዊ መገዲ ጽቡቕ መጋበሪን ጽቡቕ ውጽኢታትን ኣገልግሎትን ዝሓዘ ክኸውን ይግባእ።

ድሕሪ ጉባኤ ቫቲካን ቅድስቲ መንበር ኣብ ዘውጽኦ ሞራላዊ መምርሒ እቲ ኣብ መራኽቢ ብዙኃን ዝዝርጋሕ ሓበረታ ንሰብ ኣብ ሃረርታን ተስፋን ዘንብሮ ዘይኮነስ ኣብ ሓቕን ርትዕን ዝተመርኮሰ ዝኾነ ክኸውን ይግባእ እናበለት መምርሒ ትህብ።

ቤተክርስቲያን ንመራኽቢ ብዙኃን ኣብቲ መምህራ ክርስቶስ ዝምሃሮ ተምስሪታ ንሓቕን ንሞራላዊ ሕይወት ዝጠቕም ክኸውን ትጽዕር። ነቲ መራኽቢ ብዙኃን ክኣ ንስብከተ ወንጌል ክጥቀሙ ይርኣ።

ዛዛሚ ሓሳብ፡

ኢየሱስ ሓቂ ሓራ ክተውጽኦኩም ኢያ ኢሉና (ዮሐ 8: 32)። እዚ እቲ ሓቂ እንትኾይኑ ኩሉ ካብዚ ናብ ካልእ ዝጠዊ ዘበለ ኣብ ባርነት እዩ ዝመርሓና። ሻምናይ ትእዛዝ ንሓቂ ክንፈቱ እዋን ኣብ ነነድሕድና ክንፋቕር እዚ ኽኣ ንሓቂ ብምስባኽን ብምምስካርን ኣብ ዕለታዊ ሕይወትና ክነተግብሮ ይእዝዘና። ሓሶት ኣብ ሕይወት ሰባት ከምልምዲ እንተ ኣተወ ዘኸትሎ ዕንወት መወዳእታ የብሉን። ኣብዚ ዘሎናዮ እዋን

ወዲሱብ ንክሕሱ ዝተፈጥረ እዩ ዝመስል ዘሎ። ሓቂ ኣምሲልካ ንልቢ ሰባት ኣብቲ ንስኻ ዝደለኻዮ ደቂ መዝሙርካ ምግባር ልሙድ እዩ። ሓቂ ኣምሲልካ ብፖለቲካ ኣጎልቢብካ ብጋዜጣ ብሬድዮ ብተለብኻን መዓት ሓሶት ምውራይ ናይ ዓለምና ቅሉፅ ምስጢር እዩ። ንሓሶት ንቕሓት፣ ንጭቆና ዕብየት፣ ንህውከት ዓወት እናበሉ ኣብ ልዕሊ ሓፋሽ ዓመጽ ዝፍጽሙ ውሑዳት ኣይኮኑን። ቅዱስ መጽሓፍ “ወረ ሓሶት ኣይትቀበል ብሓሶት ክትምስክር ኢልካ ምስ ክፉኣት ሰባት ኢድካ ኣይተልዕል” ይብለና (ዘፀ 20: 1)።

ከም ኣርድእቲ ክርስቶስ ንሓቂ ክንምስክር ክንዛረብ እዩ ሕርየትና። ካብ ርእስና ጀሚርና ክሳብ ከማኑ ዝበሉ ሰባት ሓቂ ክነንገስ ክንቃለስ ናትና ግዴታ እዩ። ሓቂ ክትገብር መከራ ክትጸግብ ግድን እዩ ስለዚ ንስቓይ ንሞት ፈሪሕና ንሓቂ እንተ ኣጥፋእና ኣብ ዝገደደ ኢና እንወድቕ እሞ ንሓቂ ክንኩልዓ ንሓሶት ካባና ክንኣልያ ድላይ ኣምላኽና እዩ።

ኣባ ንጉሠ ፍሥሓ